

Yabancı Savaşçı Kavramına ve Tipolojisine Ontolojik Güvenlik Bağlamında Yaklaşım

An Approach at the Concept and Typology of the Foreign Fighter in the Context of Ontological Security

Oğuzhan PEHLİVAN^{1,*}

¹ Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Komutanlığı, 06420, Çankaya/ANKARA

Makale Bilgisi

Araştırma makalesi
Başvuru: 27.05.2022
Düzeltilme: 06.07.2022
Kabul: 18.10.2022

Keywords

Yabancı Savaşçı
Yabancı Savaşçı
Tipolojisi
Ontolojik Güvenlik
Kimlik Güvenliği
Benlik Güvenliği

Anahtar Kelimeler

Foreign Fighter
Foreign Fighter Typology
Ontological Security
Identity Security
Self Security

Özet

Yabancı savaşçı kavramı, dünya çatışmalar tarihinde farklı motivasyon kaynakları ile süregelen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Üzerinde uzlaşmış bir tanım bulunmaması, yabancı savaşçı kavramının bilimsel olarak araştırılmasını güçleştirmektedir. Dünya siyasetinin geçmişten günümüze değişen doğası, bu alanda kullanılan kavramların tanımlarını değiştirmektedir. Bu çalışmada, söz konusu problemden hareketle literatürdeki tanımların ve tipolojilerin devletlerin dönemsel güvenlik tehdit algıları ile örtüşecek şekilde oluşturulup oluşturulmadığı sorgulanmış, ayrıca ontolojik güvenlik bağlamında yabancı savaşçı kavramının devletlerin kimlik ve benlik algısına tesirinin hangi yönde olduğu irdelenmiştir. Araştırmada tarama ve doküman incelemesi teknikleri melez bir şekilde kullanılmış, kısmen vaka çalışması bağlamında son yaşanan Rusya'nın Ukrayna'yı işgali üzerinden de örnekler değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, yabancı kavram ve tipolojisinin ülkelerin dönemsel tehdit algılarına göre değişkenlik gösterdiği, yabancı savaşçıların kimlik ve benlik algısı bağlamında devletler üzerinde ontolojik güvensizlik oluşturduğu, radikalleşme ve aşırılık bağlamında terörizm gibi diğer güvenlik tehditlerine dönüşme olasılığı bulunduğu saptanmıştır. Bu minvalde, devletlerin özellikle kritik karar verici seviyesinde söz konusu yabancı savaşçı kavramına bakış açılarını tekrar gözden geçirmelerinin uygun olacağı kıymetlendirilmektedir.

Abstract

The concept of foreign fighter emerges as a phenomenon that has continued with different motivation sources in the history of world conflicts. The lack of an agreed definition makes it difficult to research the concept of foreign fighter scientifically. The changing nature of world politics from past to present changes the definitions of the concepts used in this field. In this study, it was questioned whether the definitions and typologies in the literature were formed in a way that would overlap with the periodic security threat perceptions of the states, based on the aforementioned problem, and also the effect of the concept of foreign fighters on the identity and self-perception of the states was examined in the context of ontological security. In this research, scanning and document analysis techniques were used in a hybrid way, and examples were also mentioned in the context of the recent Russian invasion of Ukraine, partly in the context of case study. As a result of the research, it has been determined that the concept and typology of foreign fighters vary according to the periodical threat perceptions of the countries, foreign fighters create ontological distrust in the context of their identity and self-perception, and there is a possibility of transformation into other security threats such as terrorism in the context of radicalization and extremism. It should be appropriate for states to reconsider their perspectives on the concept of foreign fighters, especially at the level of key decision makers.

1. GİRİŞ

Bazı bilim insanları tarafından ulus-ötesi aktörler veya yabancı terörist savaşçılar olarak kabul edilen yabancı savaşçılar, çatışmalar ve mücadeleler tarihinde dikkate değer bir rol oynamıştır. 1916'dan beri bilim adamları, küreselleşmiş devlet dışı aktörlerin daha belirgin, güçlü veya etkili hale geldiğini ve bunun sonucunda dünya siyasetinin doğasının değiştiğini iddia etmektedirler (Malet ve Anderson, 2017, s.3). Son dönemde yabancı savaşçılar Afganistan, Suriye ve Irak gibi terörle bağlantılı çatışmalarda aktif rol üstlenirken, Ukrayna ile Rusya arasındaki çatışmalarda da pek çok yabancı savaşçının bulunduğu haberleri yapılmaktadır.

Bilim insanlarının yanı sıra, ulusal ve uluslararası siyasetçiler de dünyanın dört bir yanındaki yabancı savaşçıların kullanımının yarattığı tehditlerle ve sorunlarla ilgilenmektedir (Hegghammer, 2013). Ayrıca, Irak ve Suriye'de kullanılan yabancı savaşçılar için hâlihazırda tartışmalar devam etmektedir. Örneğin, yalnızca Suriye için resmî olmayan rakamlar 100'den fazla ülkeden yaklaşık 30.000 yabancı savaşçının mevcut olduğunu ifade etmektedir (Chu ve Braithwaite, 2017).

Beyaz Saray'ın Eylül 2014 yılında yaptığı tahmine göre 12.000 ila 15.000 yabancı savaşçı Suriye ve Irak'a gitmiştir (Bakker ve Singleton, 2016). Yabancı savaşçı konusunda en güncel örneği, hâlihazırda devam eden Ukrayna-Rusya çatışmasında yaşanmaktadır. Ukrayna Dışişleri Bakanlığı'nın verilerine göre, 50'den fazla ülkeden yaklaşık 20.000 deneyimli askerî gazi ve gönüllü Ukrayna Uluslararası Savunma Lejyonu'na başvurmuştur (Lipin, 2022). Yabancı savaşçı konusundaki tartışmalar yıllardır sürerken, bu kapsamdaki çalışmalar tam bir sistematik ve bütünsel yaklaşım ortaya koyamamıştır.

Bu çalışmanın amacı öncelikle yabancı savaşçı teriminden ne anlaşıldığını ortaya koymak, müteakiben yabancı savaşçı konusunda yapılan tipolojileri irdeleyerek sosyolojik anlamda bu kategorilendirmelerin kuramla ilişkisini anlamlandırmaktır. Ayrıca yabancı savaşçı tanımının tarihsel perspektifte dönemsel olarak farklılıklarına dikkat çekerek geleceğe yönelik kilit pozisyondaki karar vericilere/politika yapıcılara bir takım önermelerde bulunulması hedeflenmiştir.

Araştırmada yabancı savaşçı kavramından ne anlaşıldığını ortaya koymak ve yapılan tipolojiler ekseninde güvenlik bağlamı ile yabancı savaşçı kavramının tarihsel perspektifini incelemek, öte yandan yabancı savaşçıların devlet ve devlet dışı aktörler tarafından kullanılması halinde bireylerin ve toplumun ontolojik güven algılarına olan etkilerini irdelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Öte yandan Rusya'nın Ukrayna'yı işgali örneği kullanılarak örnek olay incelemesi (vaka çalışması) yöntemi de kullanılarak karma bir araştırma tekniği inşa edilmiştir. Literatür taraması sistematik bir mantıkla oluşturulan, konu ile ilgili makalelerin ve bilimsel yayınların anahtar kelime stratejisi ile derinlemesine incelenmesine imkân veren bir araştırma yöntemidir (King ve He, 2005). Literatür taraması farklı zamanlarda yapılmış araştırma bulguları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları açıklama hedefini taşımaktadır (Bal, 2014). Hancock ve Algozzine (2006), vaka çalışmasını meydana gelen konu ile ilgili örnek olayları zaman ve mekân kısıtlaması altında çeşitli veri toplama araçları kullanarak detaylı bir şekilde betimlemeye çalışan araştırma yöntemi olarak tanımlamaktadır.

Merriam (2013)'e göre ise örnek olay çalışması, sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi olarak ifade edilmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde öncelikle yabancı savaşçı kavramı üzerinde durulmuş, yabancı savaşçı kapsamında kullanılan tiyolojilere yönelik literatür taraması yapılmış, bulunan sonuçlar sunulmuştur. Sosyal bilimlerin kavram bağımlı doğasında terimlerin doğru ifade edilmesi, karşılıklı olarak aynı anlamı içermesi konusunda sıkıntılı bir geçmişe sahip olan yabancı savaşçı teriminin genel bir röntgeni çekilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde yabancı savaşçı kavramının bireylerin ve devletin ontolojik güvenlik algısı üzerinde nasıl bir değişiklik yaratacağı üzerine geliştirilen bir model bağlamında bir takım değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışmanın sonuç bölümünde ilk iki bölümde yapılan değerlendirmelerden elde edilen saptamalar ortaya koyulmuştur. Araştırmanın sınırlılıkları aktarıldıktan sonra geleceğe yönelik yapılacak muhtemel çalışmalar için bir projeksiyon çizilmiştir.

2. YABANCI SAVAŞÇI KAVRAMI VE TİPOLOJİSİ

Yabancı Savaşçı (Foreign Fighter) şeklinde ifade edilen kavram, aslında tarihsel bir perspektif ile incelendiğinde geçmişten bugüne kadar farklı zamanlarda farklı anlamlarda kullanılmıştır. Kullanılan terimler incelendiğinde “yabancı isyancı savaşçı (foreign rebel fighter)”, “yabancı terorist savaşçı (foreign terrorist fighter)”, “yabancı cihad savaşçısı (foreign jihadist fighter)”, “ulusötesi isyancı (transnational insurgent)”, “küresel isyancı (global insurgent)” ve “ulusötesi devlet dışı silahlı aktör (transnational non-state actor)” gibi çok farklı kavramlar ile karşılaşmaktadır. Terimlerin kimi zaman birbirinin ikamesi olarak kullanılırken, kimi zaman aslında çok da farklı tanımlara işaret ettiği görülmektedir (Saleyhan, 2009; Mackinlay, 2022).

Araştırmanın birinci hipotezi yabancı savaşçı kavramı ve tiyolojisi üzerinde mutabık kalınmış bir anlayışın olmadığı, dönemsel güvenlik tehditleri ile buna karşı geliştirilen çözümler ile yabancı savaşçı konusunun paralellik arz ettiğidir.

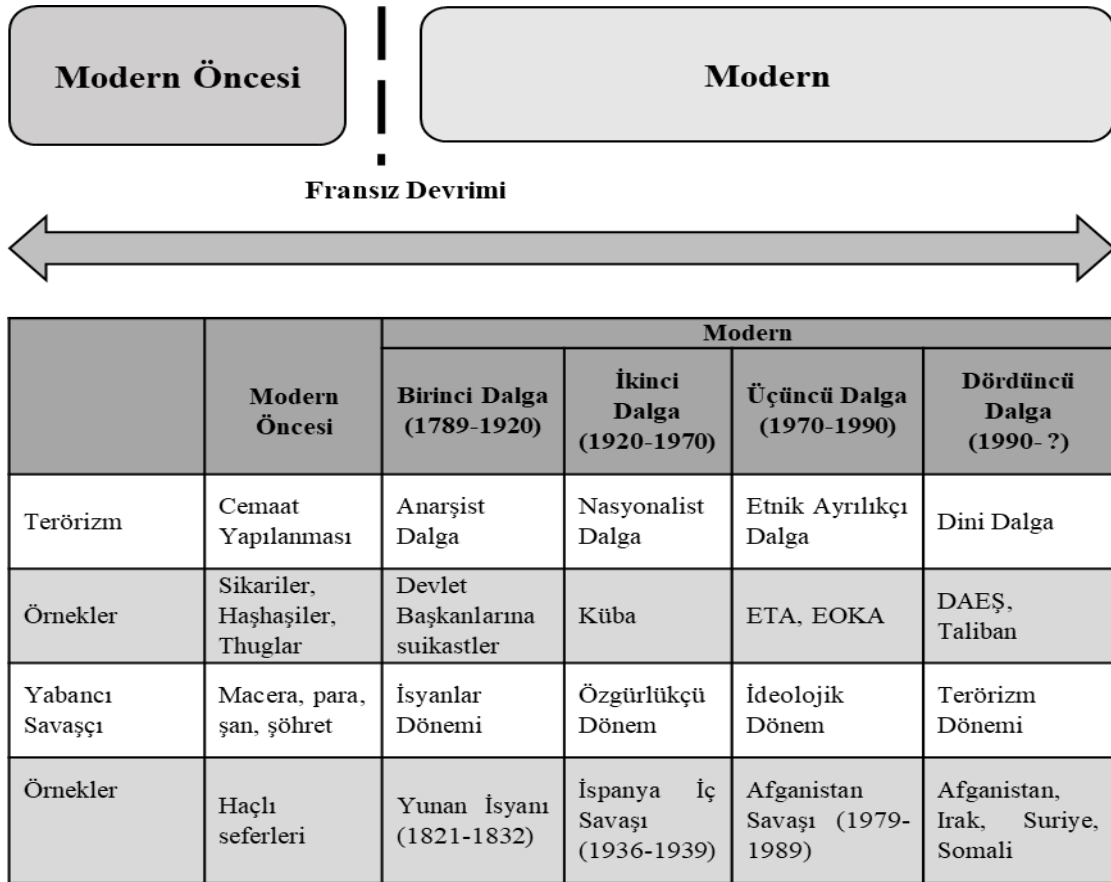
Ülkelerin kendi vatandaşı olmayan askerleri belirli bir ücret karşılığında kiralaması ya da kullanması olarak tanımlayabileceğimiz “paralı-ücretli asker (mercenary)” kavramı, yabancı savaşçı ile en çok karşılaştırılan ve kıyaslanan terimlerden birisidir. Ulus devletlerin doğuşu ile birlikte orduların daha düzenli ve sürekli bir hale dönüşmesi profesyonel asker sınıfının temeli olarak değerlendirilmektedir (Yalçınkaya, 2017).

Yabancı savaşçı konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde kavramın karmaşık doğasından ötürü belirli bir mevzuat ile ilişkilendirme, insanları yabancı savaşçı olmaya neyin güdülediği ile yaratılan şiddeti içeren çalışmalara ağırlık verildiği görülmektedir. Bir kısım bilim insanı yabancı savaşçıları motive eden hususları incelemeye yönelmiştir (Bakke, 2013; Malet, 2013; Clifford, 2018). Diğer taraftan bazı yazarlar, yabancı savaşçıların meydana getirdiği şiddet eylemlerinin derecesi üzerine yoğunlaşmıştır (Hegghammer, 2013; Rich ve Conduit, 2015; Lindekilde v.d., 2016; Cragin, 2017;

Braithwaite ve Chu, 2018). Başka bir grup araştırmacı ise yabancı savaşçı konusunda ulusal ve uluslararası mevzuat üzerine odaklanmıştır (Paulussen ve Entenmann, 2014; De Guttery v.d., 2015).

Tarihsel perspektif açısından yabancı savaşçı kavramı irdelendiğinde ise aslında çalışmaların özellikle iki döneme yoğunlaştığı görülmektedir. Birinci grupta, son 30 yıldaki terörizm ile ilintili, çoğunlukla da dini motivasyonlu terör örgütlerini (religiously motivated terrorism) inceleyen araştırmalar bulunmaktadır. İkinci grupta ise özellikle İspanya İç Savaşı (1936-1939) dönemini dikkate alan ve yabancı savaşçı kavramını bir özgürlük mücadelesi ile bağdaştırmaya çalışan çalışmalar yer almaktadır (Leduc, 2021).

Tarihsel perspektif çalışmaları irdelendiğinde aslında iki grup çalışmanın Rapoport (2013)'un terörizm dönemlerini iki ana eksen ve dört ayrı dalga halinde nitelendirdiği çalışması ile örtüştüğü Şekil 1'de görülmektedir. Yabancı savaşçı kavramı modern öncesi dönem olarak kabul edilen ve 1789 Fransız ihtilali öncesinde daha çok macera, para, şan ve şöhret uğruna yapılan bir olgu olarak algılanırken; modern dönemde ulus devletlerin etkisiyle ideolojik ve dinsel motivasyonları ihtiva eden, son yıllarda terörizm ile karmaşık hale gelen bir olguya dönüşmüştür.

Şekil 1. Terörizm ve Yabancı Savaşçı Dönemsel Karşılaştırması.
(Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Pek çok araştırmacı (Mutua, 2002; Jackson, 2007; Altheide, 2010), 11 Eylül 2001’de ABD’de başta Dünya Ticaret Merkezi İkiz Kuleleri olmak üzere New York ve Washington’da yapılan saldırıları terör konusunda bir milat olarak kabul etmektedirler. Bu olay sonrası terörizm konusunda uluslararası alanda sistematik çalışmalar yapılmasının elzem bir hale gelmesi neticesinde öncelikle Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu’nda konu tekrar gündeme getirildi. Aslında bu olay öncesinde BM kapsamında; 1999 yılında alınan Genel Kurul kararına göre terör “*özel kişilere, grup ya da halkın tamamına siyasi, felsefi, ideolojik, ırkçı, etnik, dini ya da başka sebeplerle her türlü yasa dışı baskı vasıtasıyla dehşet ortamı yaratmayı tahrik eden tüm cezai eylemler*” şeklinde tanımlanmıştır (Dedeoğlu, 2003, s. 442). İlave olarak BM’de 9 Aralık 1999’da kabul edilen “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme” terörizmin hayat damarlarının kesilmesi anlamında uluslararası işbirliğini geliştirmek için hazırlanmış diğer bir dokümandır (Azarkan, 2011).

Ülkeler bağlamında irdelendiğinde yabancı savaşçı konusunda mevzuatı en derin geçmişe sahip ülkelerden birisi İngiltere olarak kabul edilmektedir. İngiltere’de konu hakkındaki yasal mevzuat incelendiğinde aşağıda sıralanan metinlerle karşılaşılmaktadır (Leduc, 2021).

- Asker (Yabancı askerlik) Kanunu, 1677,
- Kral II’nci George’un 9’uncu Kanunu, 1736,
- Kral II’nci George’un 29’uncu Kanunu, 1756,
- İrlanda Öznelerine Uygulanacak Bir Takım Kanun, 18’inci yy. (Kesin tarihi belirli değil),
- Yabancı Askerlik Kanunu, 1819,
- Yabancı Askerlik Kanunu, 1870,
- Yabancı Savaşçıları İçeren Bir Takım İyileştirmeler ve Uygulamalar Hakkında Kanunlar (Terörizm Kanunu, 2000; Terörizmle Mücadele ve Güvenlik Kanunu, 2015 ve güncellemesi, 2019).

Terörizm konusundaki uluslararası anlamda ortaya konulan gayretler ile birlikte yabancı savaşçı kavramı da ele alınan diğer bir güvenlik sorunsalı olarak göze çarpmaktadır. Bu bağlamda BM Güvenlik Konseyinin 24 Eylül 2014 tarihinde aldığı 2178 sayılı karar ile “*Yabancı Terörist Savaşçı*” kavramı tanımlanmış ve bu savaşçılar gayrimeşru olarak kabul edilmiştir (Yalçınkaya, 2017, s. 24). Bu belgeye göre yabancı savaşçılar, “silahlı çatışmayla bağlantılı olarak terörist eylemleri gerçekleştirmek, planlamak veya hazırlamak veya bunlara katılmak veya terör eğitimi sağlamak veya almak amacıyla ikamet ettikleri veya vatandaşı oldukları devletlerden başka bir devlete seyahat eden kişiler” olarak tanımlanmaktadır (BM, 2014).

Malet (2013, s. 9)’e göre yabancı savaşçılar, “*çatışma halindeki devletlerin vatandaşı olmayan, iç çatışmalar sırasında isyanlara katılan*” kişilerdir. De Guttry ve diğerleri (2016) yabancı savaşçıları “*esas olarak ideoloji, din ve/veya akrabalık tarafından yönlendirilen, silahlı bir çatışmaya karışan bir*

tarafa katılmak için menşesine mensup olduğu veya mutlak ikamet ettiği ülkeyi terk eden bireyler” olarak tanımlanmaktadır.

Hegghammer (2011) bu tanım üzerinde bazı değişiklikler yaparak yabancı savaşçının bazı özelliklerini sıralamıştır. Ona göre yabancı savaşçıların dört ana özelliği bulunmaktadır. Birincisi, yabancı savaşçı bir isyan alanının sınırları içerisine katılmış ve çalışan bir ajandır. İkincisi, yabancı savaşçı çatışan devlet veya devletlerin yurttaşları olmadığı gibi çoğu zaman etnik olarak da bu devletlere yakın değildir. Üçüncüsü, yabancı savaşçının resmî bir askerî örgütle bağlantısı yoktur. Sonuncusu ise yaptığı işi karşılığında herhangi bir ödeme yapılmadan icra etmektedir.

Kraehenmann (2014)’a göre yukarıda sıralanan özelliklerden ilki, yabancı savaşçıları ulusötesi teröristlerden ayırmaktadır. İkinci özellik diasporalardan veya sürgünden çatışmaya katılmak için gelenleri dışlamaktadır. Üçüncüsü, askerleri yabancı savaşçılardan ayırmaktadır. Sonuncu özellik ise yabancı savaşçıların paralı askerlerden farkını ortaya koymaktadır.

Carter ve diğerleri (2014, ss. 9-10) Hegghammer (2011)’in dördüncü özellik olarak saydığı herhangi bir ödeme yapılmadan işin icra edilmesi fikrine muhalefet etmektedirler. Onlara göre Suriye, Irak gibi dünyanın birçok yerinde görülen örnekler bu özelliğe uymamaktadır. Dolayısıyla söz konusu tanımın, yalnızca ödeme ile ilgili özelliğin hariç tutulması halinde kabul edilmesi gerektiğini iddia etmektedirler.

Yalçinkaya (2017)’ya göre ise yabancı savaşçı tanımlarken olmazsa olmaz üç temel unsur dikkate alınmalıdır. Bunlar sırasıyla yabancılık (çatışan tarafların vatandaşı olmama), gönüllülük (kendi isteğiyle katılma) ve bir davaya (ideolojik, maddi, etnolojik vb.) sahip olmaktır.

Yabancı savaşçı tanımına yönelik kıstasların belirlenmesi haricinde yabancı savaşçı kavramının tipolojisine yönelik çalışmalar da yapılmıştır. De Roy van Zuijdewijn (2014)’e göre yabancı savaşçılar, çatışma sonrası durumlarına göre beş farklı kategoride toplanmaktadır. Bunlar sırasıyla; *şehit (martyr)*, *kıdemli (veteran)*, *eleman temin görevlisi (recruiter)*, *yeniden entegre edilmiş savaşçı (re-integrated fighter)* ve *terörist (terrorist)*’tir.

Şehit, çatışmaya giren ve çatışma bölgesinde öldürülen yabancı savaşçıları ifade etmektedir. *Kıdemli*, deneyimli ve sofistike bir yabancı savaşçıdır ve diğer mücadele alanlarındaki savaşlara katılmaya hâlihazırda devam etmektedir. *Eleman temin görevlisi*, eskiden yabancı savaşçı olan ve şimdi ise yeni yabancı savaşçı temini işiyle uğraşan personeli ifade etmektedir. *Yeniden entegre edilmiş savaşçı*, eleman temin görevlisine benzer şekilde eski bir yabancı savaşçıdır, ancak rolünü sona erdirerek yeni hayata yeniden entegre olmuş ve hâlihazırda bu tür faaliyetlerden uzak durmaktadır. *Terörist*, başlangıçta yabancı savaşçı olarak başladığı süreçte terör ağlarıyla temas ettikten sonra yeni bir kimliğe dönüşen, radikalleşen ve katıldığı örgütün normlarına uyum sağlayan ve nihayetinde doğrudan menşe ülkeye yönelik tehdide dönüşen kimseleri ifade etmektedir (De Roy van Zuijdewijn, 2014). Bunlar sadece çatışma sonrası yabancı savaşçıların durumlarını irdeleyen çok basit kategorilerdir. İlave olarak yabancı savaşçıların motivasyonları hakkında çok fazla bilgi içermemektedir. Ayrıca bu kategoriler,

insanların yabancı savaşçı olarak nasıl ve neden temin edildiklerini de açıklamamaktadır. Deterministik bir bakış açısıyla ortaya koyulan bu yaklaşım, yabancı savaşçı tanımına ve anlamına derinlemesine bir çözümleme sağlayamamaktadır.

Diğer bir yabancı savaşçı tanımı ve tipolojisi çalışması Sexton (2017) tarafından yapılmıştır. Ona göre bu terim genellikle terörizm ile karıştırılmaktadır. Batı toplumları, Irak veya Suriye'ye katılan Müslüman toplulukların üyelerini terörist olarak görme eğilimindedir. Tüm Batılı gönüllüleri “savaşçı” olarak tanımlamak da sıklıkla yapılan bir başka genel hatadır. Bu nedenle, herhangi bir yeni tanım, “yabancı terörist savaşçı” ve diğer yaygın olarak kullanılan terimlerin kullanılmasında yaşanan zorlukların üstesinden gelmeyi amaçlamalıdır. Genel olmalı ve tarafsız bir dil kullanılmalıdır. Ayrıca Sexton (2017)’a göre politika yapımcılar ve araştırmacılar için önemli noktalar dört başlık altında toplanabilir. İlk olarak, yabancı savaşçı olarak tanımlanan kimselerin eğitim geçmişlerinden bahsetmek gerekir. İkincisi, söz konusu şahısların yeterlilikleri, deneyimleri ve faaliyetleri de ortaya konulmalıdır. Üçüncüsü, ideolojik telkinleri araştırılmalı, kendilerini yabancı savaşçı olmaya neyin veya nelerin güdülediği saptanmalıdır. Son olarak, yabancı savaşçıların iletişim ağlarının kontrol edilmesi gerekmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında Sexton (2017, s. 37) yabancı savaşçıları “*çatışma bölgesine giden radikal gezginler*” olarak tanımlamaktadır.

Sexton (2017), yabancı savaşçıları tanımladıktan sonra yeni bir tipoloji önermiştir. Söz konusu yeni tipoloji yedi alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla; *ölü (dead)*, *saptırılmış (diverted)*, *reddedilmiş (denied)*, *hayal kırıklığına uğramış (disillusioned)*, *radikallikten arındırılmış (de-radicalised)*, *hasar görmüş (damaged)* ve *tehlikeli (dangerous)*dir.

Ölü, çatışma bölgesinde ölen yabancı savaşçılar anlamına gelmektedir. *Saptırılmış*, yabancı savaşçılardan başlangıçta katıldıkları gruba ne olursa olsun çatışma bölgesinde kalmaya devam edebilenleri ifade etmektedir. *Reddedilmiş*, çatışma bölgesinden geri dönemeyenleri temsil etmektedir. *Hayal kırıklığına uğramış*, dini kimliğini ifade etmek için macera, ütopya ve şans arayan insanlar anlamına gelmektedir. *Radikallikten arındırılmış*, hayal kırıklığına uğramış ile bağlantılıdır ve çatışmalara katıldıktan sonra radikalleşenleri ifade etmektedir. *Hasar görmüş*, kalıcı duygusal ve psikolojik sorunları olan ve normal yaşama dönmekte güçlük çeken yabancı savaşçılardır. *Tehlikeli*, terör saldırılarını gerçekleştirmeye devam edenleri ve geri döndüklerinde iç teröre neden olan kişileri ifade etmektedir (Sexton, 2017).

Borum & Fein (2017) yabancı savaşçılar için dörtlü bir sınıflandırma yapmış, *intikam peşinde koşanlar (revengers)*, *statü arayışında olanlar (status seeker)*, *kimlik arayışında olanlar (identity seeker)* ve *maceraseverler (adventurers)* olarak gruplandırmışlardır.

Malet (2016), çatışmanın veya yabancı savaşçıların etnik ve ideolojik arka planına ilişkin başka bir tipoloji kurgulamıştır. Tipolojisi, *diasporalar (diasporans)*, *gaspçılar (encroachers)*, *özgürlükçüler (liberationists)* ve *kesin inançlılar (true believers)* olarak dört gruptan oluşmaktadır.

Diasporalar, ortak milliyetçi hedefleri korumak için milliyetçi isyanlara katılan yabancı savaşçılardır. Bu grubun desteklediği grupla etnik kökeni bağlantılı olduğu için ideolojik motivasyonu etnik kaynaklıdır. Karabağ'ın Ermenistan tarafında işgali üzerine buraya giden Azerbaycanlılar, Sırbistan'ın Kosova'da başlattığı ayrılıkçı hareket sonrası bölgeye gelen Arnavutlar bu minvalde değerlendirilmektedir.

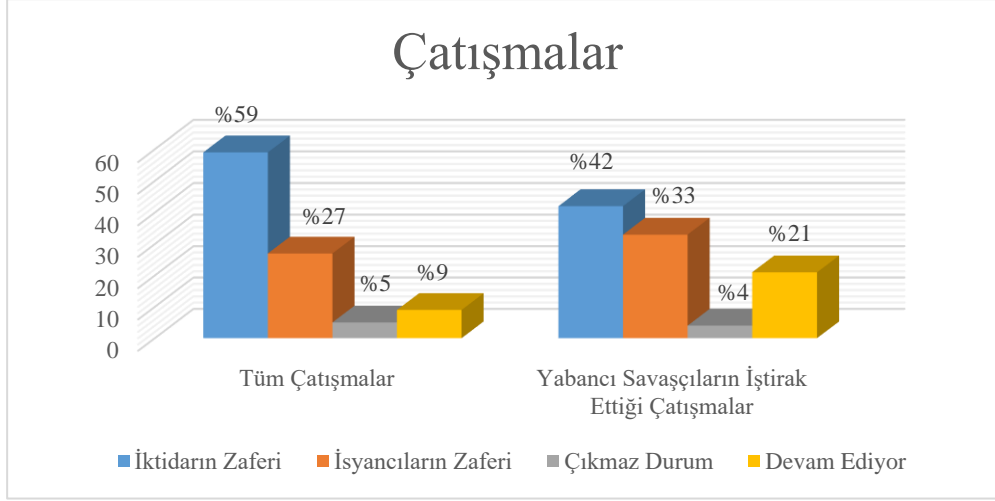
Gaspçılar, siyasi kontrolü komşu bölgelere genişletmek için buralardaki ayrılıkçı isyanlara katılan yabancı savaşçılardır. Burada mevcut sınırların ötesinde bir bölgeyi ele geçirme durumu olduğu için gaspçı olarak isimlendirme söz konusudur. Afganistan'da mevcut yasal hükümet yerine kendi düzenini kurmak isteyen Taliban rejimine destek olmak amacıyla bölgeye giden Pakistan'lı yabancı savaşçılar bu kategori altında kıymetlenmektedir.

Özgürlükçüler, algılanan ortak ideolojik hedefleri korumak amacıyla sömürge karşıtı isyancıları savunmak ve onlara destek olmak amacıyla hareket eden yabancı savaşçılardır. 1835-1836 yılları arasında Meksika'dan Teksas'a giderek buradaki iç savaşı destekleyenler bu tanıma örnek olarak verilebilir.

Kesin inançlılar, ortak kimliklerden dolayı oluşmuş ya da oluşturulmuş kurumları korumak için isyancılara katılan ve ideolojik amaçları olan yabancı savaşçılar anlamına gelmektedir. 1917-1921 yılları arasında Rusya'daki Bolşevik devrimi karşısında mücadele veren grupları desteklemek için bölgeye gelen insanlar, Finlandiya'da 1918 yılındaki komünist isyanına katılmak için gelenler bu minvalde değerlendirilmektedir.

Malet (2016), yaptığı bu tipolojii 1818 yılından 2016 yılına kadar dünya üzerinde gerçekleşen çatışmalara yönelik topladığı verilere dayandırmış, diasporalıları ile özgürlükçüleri etnik bağlamda kıymetlenirken, gaspçılar ve kesin inançlıları etnik olmayan bağlamda değerlendirmiştir. Ayrıca, yabancı savaşçıların katıldığı savaşlar neticesinde dört olası durumun ortaya çıkacağını ifade etmiştir. Birincisi, hâlihazırda mevcut iktidarı elinde bulduran taraf savaşı kazanabilir. İkincisi, isyancıların tarafı galip gelebilir ve mevcut sistemi değiştirebilir. Üçüncü olarak hangi tarafın galip geldiğine yönelik bir açmaz oluşabilir ve meydana gelen çıkmaz kesin bir neticeye ulaşmayabilir. Son olarak da başlayan çatışmalar hâlihazırda devam ediyor olabilir. Bu değerlendirmelere yönelik veri setinden elde edilen bulgular Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Çatışmaların Sonuçları ve Yabancı Savaşçıların Durumu.
(Malet (2016)'in 1818-2016 yılları arasındaki verilerine göre yazar tarafından oluşturulmuştur.)

1818-2016 dönemine ait bulgular incelendiğinde yabancı savaşçıların özellikle isyancılar lehine çatışmalara iştirak etmesi durumunda başarı olasılığını kısmi oranda artırdığı (%6 oranında artış), öte yandan iktidarda mevcut kesime destek mahiyetinde girilen savaşlarda yabancı savaşçıların başarı olasılığını büyük oranda düşürdüğü (%17 oranında azalış) görülmektedir. Dikkat çeken diğer bir bulgu da yabancı savaşçıların girdiği savaşlarda çatışmaların tüm çatışmalara oranla %12'lik bir artışla devam ettiğidir. Dolayısıyla yabancı savaşçıların çatışmaların süresini artırdığına dair bir değerlendirme yapılabilir.

Yabancı savaşçı konusunda yapılan tipolojilere bakıldığında ilk ikisinde çatışmalara katılma ve sonrasında yaşanan durumun dikkate alındığı, sonuncusunda ise ideolojik ve etnolojik olarak bir ayrım ekseninde kategorize edildiği görülmektedir. Bu bağlamda yabancı savaşçı kavramının terminolojik sıkıntısı tipolojik açıdan da devam etmektedir. Sosyal bilimlerin kavram bağımlı doğası, bilimin nesnesinin tam ve anlaşılır biçimde tanımlanmasını şart koşmaktadır. Yabancı savaşçı kapsamında bu durumun tam olarak ifade edilememesi, konuyu inceleyen araştırmacılar açısından sorun teşkil etmektedir. Sonuç olarak; öncelikle yabancı savaşçı kavramının uluslararası literatürde genel geçerliliği olan bir tanımının yapılması gerektiği, bunun akabinde yapılacak tipoloji çalışmalarında maksadı tahakkuk ettirecek ve amaca hizmet edecek şekilde sınıflandırmalar yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. İlave olarak bugüne kadar tarihsel perspektif ile uyumlu olarak dönemin güvenlik tehditlerine ve anlayışına paralel bir gelişme gösteren yabancı savaşçı kavramının gelecekte de başka anlamlara evrilebilmesi muhtemeldir.

3. ONTOLOJİK GÜVENLİK ALGISI BAĞLAMINDA YABANCI SAVAŞÇI

Her ne kadar insanlar ile devletlerin ontolojik kabulü kullanılan paradigma açısından farklı olsa da her ikisi için de mutlak olan gerçeklik doğum ve ölümdür. Bu dikotominin iki ucu arasında yaşanan devinimsel süreçte doğal olarak bir takım ihtiyaçlar hasıl olmaktadır. Maslow'un insanlar temelinde şekillenen "*ihtiyaçlar teorisi*"nde fiziksel ihtiyaçlardan sonra ikinci sırada "*güvenlik ihtiyacı*"

sıralanmıştır (Maslow, 1943). Bu bağlamda devletlerin bekası kapsamında; geleceğe kalabilmeleri ve mevcudiyetlerini devam ettirebilmeleri için fiziksel ihtiyaçlarının ikamesi olarak ekonomik ihtiyaçları değerlendirilebilirken, güvenlik ihtiyaçlarının insan ihtiyaçları ile örtüştüğü ve aynı öneme sahip olduğu kıymetlendirilmektedir.

Güvenlik kelimesinin Türkçedeki durumuna bakıldığında itimat manasına gelen güven (küven) kökünden üretilmiş olduğu görülmektedir. Orta Asya'da 8'inci ve 11'inci yüzyıllar arasında sıklıkla kullanılan "küve" ya da "küv" kelimeleri söz konusu dönemlerde ün, nam ve iktidar anlamlarında kullanılmıştır (Birdişli, 2011, ss. 150-151). Sonuna geldiği sıfat ve soyut adları işlev haline getiren -lik ekinin ilavesi ile birlikte bugün kullandığımız "*Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet (TDK, 2022)*" anlamına evrilmiştir.

Güvenlik ya da güvende olma, insanın fiziksel doğasının ve vücudunun dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı muhafaza altına alınması manasında kullanılsa da aslında; bunun yanı sıra insanın en yakınlarından başlayarak aile ve akrabalarının, can sağlığının, mesleğinin ve işinin, mevcut mali ve idari kaynaklarının, mülkünün, ahlâk ve değerlerinin güvende olmasını ifade etmektedir. Ayrıca bunların içerisine yaşanan toplumun huzur ve güvende olması da dahil edilebilir (Kula ve Çakar, 2015).

Wolfers (1952) güvenlik kavramını öznel ve nesnel olarak ayırmış, öznel anlamda sahip olunan değerlere yönelik tehdidi, nesnel anlamda da değerlere yönelik olası saldırılardan duyulan korkuyu ifade etmiştir. Buzan (2007, s. 37) ise güvenliği "*muhtemel tehditlerden arınma ve uzak durma*" olarak tanımlamıştır. İlave olarak Buzan, güvenliğin sektörler açısından ayrı olarak irdelenmesi gerektiğini ve sadece fiziksel güvenlik ve buna yönelik askerî korunma yöntemleri ile sınırlanmaması gerektiğini belirtmiştir (Buzan, 2007).

Türkçede "varlık bilimi" anlamına gelen ontoloji, öznenin doğasına yönelik sistematik ve bilimsel kabulü sorgulamaktadır. Bu minvalde doğada fiziksel varlıkların kabulünde mekanik ve organik olarak iki temel anlayış benimsenmektedir. Mekanik insan doğasına göre atomun parçalarının bir araya gelerek maddeyi oluşturması gibi insan da hücrelerin bir araya gelmesi ile organların, organların bir araya gelmesi ile de bedeninin oluştuğu sistematik bütünsellik gösteren bir varlıktır. Her parça belirli bir fonksiyonu yerine getirir ve işlevsellik açısından farklı bedenlerde dahi aynı görevi yerine getirirler. Bu anlayışa göre insanın bir makineden neredeyse farkı yoktur. Organik insan doğası anlayışı ise insanın duygu ve düşüncelere, ruha ve zihne sahip olduğunu ön plana çıkararak bedeninin yanı sıra diğer hususların da önemine vurgu yapar. Bu sayede insanı tekdüzelik anlayışından çıkarır. Güvenlik açısından irdelendiğinde ise "benlik (self)" ve "kimlik (identity)" kavramları ön plana çıkmaktadır (Rumelili ve Adısönmez, 2020, s. 4). "*Tutarlı bir benlik/kimlik anlayışının sürekli/kesintisiz olmasını sağlayabilmek*" şeklinde ifade edilebilecek "*ontolojik güvenlik*", aslında algılara bağımlı olup nesnel bir olgudur (Ertem ve Düzgün, 2021, s. 52).

Araştırmanın ikinci hipotezine göre yabancı savaşçı olgusunun devletler üzerinde ontolojik bir güvensizlik yarattığı değerlendirilmektedir. Psikolojiden sosyoloji literatürüne Giddens (1979) ile

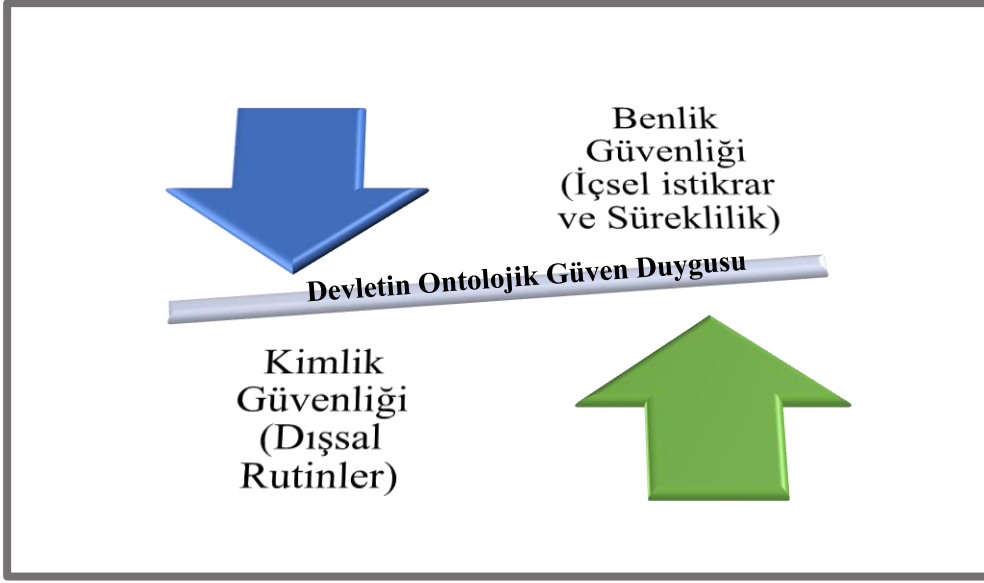
kazandırılan ontolojik güvenlik kavramı, bireyin hayat sürecindeki alıştığı rutinlerin ve gündelik hayat deneyimlerinin onun güvenliğinin ana eksenini oluşturduğunu ifade etmektedir. Alışkanlıklarından koparılan insan, doğal olarak “sudan çıkmış bir balık” misali kendini tehdit altında değerlendirecektir. Birey, kimlik ve benliğini güvende hissedebilmek için alışılmış davranış kalıplarını sürekli yeniden deneyimlemek ister. Bunun sonucunda da belirsizlikten kaçınarak daha istikrarlı bir çevre inşa eder. Dolayısıyla ontolojik güvenliğin temelinde *süreklilik* ve *tutarlılık* (diğer bir ifadeyle *rutinler*) yatmaktadır.

Anthony Giddens’e (1991, s. 92) göre ontolojik güvenlik “*çoğu insanın kendi öz-kimliğinin sürekliliği ve varoluşun değişmezliği içinde sahip olduğu sosyal ve maddi eylem ortamlarını çevreleyen*” bir olgudur. Ona göre ontolojik olarak güvenli olmak, temel insan varoluşu soruları hakkında pratik bilgi düzeyinde yanıtlara sahip olmaktır. Bu sorular *insan yaşamı ve varlığının doğasıyla, varlığının sonluluğuyla, başkalarının deneyimiyle ve öz kimliğin sürekliliği* ile ilgilidir (Giddens, 1991, s. 55)

Mitzen (2006, s. 342), bu bağlamda beden ve benlik güvenliğini ayrı olarak değerlendirir. Bedensel güvenlik sağlanmış olsa bile benlik güvenliği sağlanmadığı müddetçe kişi kendisini ontolojik olarak güvende hissedemez. Aslında benlik, insanda istikrarı ve düzenliliği arzuladığı için de ontolojik güvenlik kavramı Maslow’un hiyerarşisindeki hem fiziksel güvenliği hem de insanın kendini gerçekleştirme ihtiyacını bünyesinde barındırmaktadır. Dolayısıyla ontolojik güvenlik teorisi, devletleri tıpkı bireyler gibi iç kaynaklı varlığa sahip sosyal aktörler olarak değerlendirmektedir.

Ontolojik güvenlik, yaşamın tehlikeleri ile karşı karşıya kalan bireylerin içsel, psikolojik duygularını tanımlamak ve bu sorunlarla kendi kimliğine ve kimliklerine dair sağlam bir anlayışla başa çıkmak amacıyla kullanılan bir konsept olarak değerlendirilmektedir (Laing, 1960).

Devletler açısından ontolojik güvenlik kavramı ele alındığında ise o devletin kendi varlığının önemli bir parçası olarak gördüğü tüm içsel unsurlarının tehlikeden ve belirsizlikten uzak olması ön plana çıkmaktadır. Bir devletin kendisini ontolojik olarak güvende kabul edebilmesi için öncelikle biyografik anlatılarının sürekliliği ve diğer devletlerle ilişkilerindeki rutinlerin sağlanması gerekmektedir (Ertem ve Düzgün, 2021, s. 55). Biyografik anlatı, devletlerin yaşamlarındaki rutinler, sosyal etkileşimler ve istikrarla bağıntılı olarak meydana gelen bir hikâyedir. Dolayısıyla bu hikâyenin durağan bir halde gitmesi ya da dalgalanması hem devletin hem de bireylerin kendilerini güvende hissetmesini ya da aksini sağlayacaktır. Mitzen (2006) bu iki husus haricinde devletin kendini tanımladığı şekilde diğer devletlerin de onu tanımlaması gerektiğinin altını çizmektedir. Sonuç olarak Şekil 3’te görüleceği üzere devlet açısından ontolojik güvenlik denildiğinde benlik ve kimlik güvenliği akla gelmekte, benlik güvenliği kendi içerisinde istikrar ve süreklilik ile sağlanırken, kimlik güvenliği ise diğer devletler ile olan rutinler ile temin edilmektedir.

Şekil 3. Devletin Ontolojik Güveni.
(Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Devletler, genellikle iki durumda bireylere benzer şekilde varoluşsal kaygı yaşayabilirler. Birincisi, aktörler arasında kurulan ilişkilere istikrarsızlığın dâhil edilmesidir. İkincisi ise bir devletin kendi kimlik duygusunun oynaklık ve belirsizlikle tehdit edilmesidir (Petit, 2021, s. 30).

Ontolojik güvenlik ve buna bağlı olarak kimlik istikrarı, hem devlet hem de birey için sürekli ve temel bir ihtiyaçtır. Kimlik sabitliğinin önemli bir bileşeni, devletin eylemleriyle süresiz olarak sürdürülebilir olmasıdır. Diğer aktörlerle ilişkilerdeki değişimin veya devlete yönelik tehditlerin ortasında, seçilen eylemler kimliği “yeniden üretecek veya onunla çelişecek” ve bu nedenle kimlik, mantıksal bir sonuç olan bir durumun yanıtını sürekli olarak etkileyecektir. O halde bir devletteki ontolojik güvensizlik, devletlerle ilişkilerdeki dalgalanmalardan ve belirsizlikten kaynaklanır. Çünkü kimlik ilişkiler yoluyla biçimlenir ve sürdürülür; ayaklanmalar da devlet kimliğini tehdit etmektedir.

Yabancı savaşçılar, herhangi bir ülkede egemen ve tebaa arasındaki mücadeleye dışarıdan müdahil olarak iki kesim arasındaki geleneksel ilişki kavramına bir meydan okumayı temsil ettiklerinden devletin ontolojik güvenliğine meydan okumaktadırlar. Yasa koyucular devlet otoritesinin temini için güvenliğin sağlanmasını temel bir koşul olarak görmektedirler. Başka ülkelerden gelen yabancı savaşçılar, amaçlarına bakılmaksızın, sarsılmış ya da tesisinde sıkıntı yaşanmış olsa bile devlet otoritesinin idamesine engel teşkil etmektedirler. Öncelikle hukuki olarak statülerinin belirli olmaması, ne çatışma hukukuna göre nasıl bir muamele göreceklarını açıklamakta ne de yaklaşım ve müdahale tarzına ilişkin bir ipucu vermektedir. Dolayısıyla Leduc (2020), yabancı savaşçıların devlet güvenliği açısından problem yarattığını değerlendirmektedir.

Devletlerin sınırları kâğıt üzerinde kesin çizgilerle çizilmiş olsa bile aslında tam bir kontrol sağlamaz. Aksi olsaydı bugün düzensiz göç, kaçakçılık vb. olayların hiçbirinin vuku bulmaması gerekirdi. Buna ilave olarak sınırların geçirgenliği küreselleşme ile daha belirgin hale gelmiştir. Öte yandan küresel

terörizmin yükselişi, meydana gelen çatışma ortamında uluslararası ve ulusal istikrarın sağlanmasında devletlerin önemini daha belirgin hale getirmiştir (Kurttaş, 2018).

Sosyal gruplar ve devletler (veya bir grup devlet) gibi kolektif aktörlerin ontolojik olarak kritik durumlarda rutinleri bozulduğunda güvensizdirler ve bu nedenle söylemlerini sorgulamaya başlarlar. Söz konusu aktörler bu soruları “parantez içine alamadıklarından”, kamusal alan içinde patlarlar, kendinden şüphe duyma, utanç, suçluluk ve faillik kaybıyla sonuçlanan diğer yetersizlik yaratan duygular nedeniyle ajanların, yani yabancı savaşçıların, faaliyetleri devletlerin koruyucu kozasını delerek endişeye sebebiyet verir (Ejdus, 2020).

Ontolojik güvenliğin kaynağının ne olduğuna ilişkin literatürde tartışmalar devam etmektedir. Bazı akademisyenler sosyal ajanların ilişkilerinden kaynaklandığını değerlendirmektedir (Mitzen, 2006). Pratt (2017) bu durumu ilişkisel sosyoloji üzerine inşa ederek, bir adım daha öteye götürmekte ve ontolojik güvenliği benliğin güvenliğinden ziyade sosyal düzenin kendisinden kaynaklandığı iddia etmektedir.

Bir kısım araştırmacı biyografik sürekliliğin içe dönük yapısına Steele (2008)’in “Benliğin diyalektiği” olarak adlandırdığı şey aracılığıyla odaklanır. Bir diğer grup bilim insanı da bir orta yol arayışıyla sosyal ve içe bakış açısını incelerler ve karşılıklı olarak ontolojik güvensizlik yönlerine yoğunlaşırlar (Zarakol, 2010).

Ontolojik güvenlik perspektifi, çatışmaların neden sürdüğüne dair farklı bir bakış açısı da sağlayabilmesi bakımından dikkat çekicidir. Realistler, başkalarının niyetlerindeki belirsizlik nedeniyle güvenlik ikilemlerinin çok kalıcı olduğunu savunmaktadırlar (Herz, 1950). Mitzen bu argümanı tersine çevirerek güvenlik ikilemlerinin devam ettiğini, çünkü devletlerin güvenliğini yönlendiren hususların şiddet içeren rutinelere bağlı hale gelmesiyle birlikte, bunların kesinleştiğini ve bu nedenle devletlerin kimliklerini dengelediğini savunmaktadır (Mitzen, 2006). Devletlerin sağlıklı bir temel güveni varsa, şiddet içeren rutinleri yansıtabilecek, öğrenebilecek ve sonunda özgürleşebilecektir. Ancak eğer devletler katı bir temel güvenlik anlayışına sahiplerse, ontolojik güvenlik sağlayan rutinelere de kalıcı olarak bağlı olabilirler.

Yabancı savaşçı, faaliyet icra ettiği ülke vatandaşları ile aynı etnik kimliğe sahip olsa, ya da ideolojik olarak aynı amacı gerçekleştirmek için o ülkede bulunsa bile adından da anlaşılacağı üzere yabancısıdır. Yabancı savaşçının varlığı insanların normal yaşamlarındaki alıştığı içsel istikrar ve sürekliliğe bir müdahaledir. Aslında çoğu zaman yabancı savaşçı, kendi yaşadığı toplumda sosyal izolasyona tabi olmuş, sosyal kimliğini bulamamış ve aidiyet duygusu arayışıyla yola çıkmış bir kimsedir. Venhaus (2010), incelediği çok geniş bir yabancı savaşçılar örneklemini içerisinde herhangi bir klinik psikoz bulgusuna rastlamamakla birlikte tümünde antisosyal davranışların bulunduğunu not etmiştir. BM verilerine göre yabancı savaşçılara katılanların çoğunluğu erkek ve 20-30 yaş aralığında iken kadınlardan, gençlerden ve hatta 60 yaş üstünde olanlardan dahi katılımlar bulunmaktadır (Horgan v.d., 2017, s. 13).

Reed ve diğeri (2017) tarafından da yabancı savaşçılarının oluşturacağı dört tehdit boyutu olarak sosyal kutuplaşma, yabancı savaşçıların ülkeler arası seyahati, yabancı savaşçıların ülkelere geri dönüşleri ile bunlara sempati duyan bir kesimin oluşması sayılmıştır. Sosyal kutuplaşma hem gittikleri ülke için hem de geri dönüşlerinde kendi ülkeleri için problem yaratan bir olgu olarak göze çarpmaktadır. Bu konuya Belçika ve Fransa başta olmak üzere 2014-2016 yılları arasında eski DAEŞ üyelerinin ülkelere dönüşte gerçekleştirdikleri 38 eylem sonucu pek çok insanın hayatını kaybetmesi örnek olarak verilebilir (RAN Centre of Excellence, 2017, s. 15). Şahin ve Aydın (2021) ise Suriye'deki iç savaş sonrası bölgeye gelen Rus yabancı savaşçıların dönüşlerinde Rusya'nın güvenliğine olumsuz anlamda etkisi olacağını değerlendirmişlerdir.

Yabancı savaşçı mobilizasyonunun yerel yapılardan ziyade dış bağlantılar tarafından yapıldığında daha başarılı olduğu değerlendirilmektedir (MSE, 2016, s. 15). Dış bağlantıların mevcudiyeti rutinleri bozan başka bir neden olarak göz çarpmaktadır. Tıpkı bireyler gibi devletler de dışarıdan gelen müdahaleleri ontolojik güvenliklerine bir tehdit olarak algılamakta ve söz konusu müdahalelere karşı olağandan daha fazla tepki göstermektedirler.

Yabancı savaşçılara dönüşlerinde devletler tarafından gösterilen tavır genel olarak iki minvaldedir. Birincisi, konuyu uluslararası bir suç görerek yargılama iken; ikincisi, söz konusu şahısları topluma yeniden kazandırma süreci üzerine odaklanmaktadır. İki yöntemin karmasını uygulayan ülkeler de bulunmaktadır (MSE, 2016, s. 16). Devletlerin bu konuda standart bir tavır sergileyememesi dışsal rutinleri bozarak kimlik güvenliğini tehdit etmekte, bu nedenle de ontolojik güvensizlik oluşmaktadır.

Sonuç olarak, ontolojik güvenlik benlik güvenliğinin fiziksel güvenliğe nazaran öncelikli olduğunu savunur. Bu minvalde sınırların korunması, emniyet tedbirlerinin alınması, can ve mal güvenliğini sağlayacak tedbirlerin alınması ontolojik güvenlik için yeterli olmaz. Özne ister birey, ister devlet olsun, ontolojik güvenlik açısından kimlik ve benliğin güvenliği birinci önceliklidir. Bunu sağlamak için de kimlik ve benlik güvenliği arasında optimum dengenin kurulması, istikrar, süreklilik ve rutinlerin muhafaza edilmesi gereklidir. Bir ülkede meydana gelen çatışma ortamı başlı başına bir güvenlik sorunsalıdır. Bu ortama dâhil olan her türlü çatışan taraf veya taraflar doğal olarak söz konusu ülkenin güvenlik algısına bir tehdit oluşturacaktır. Oluşan güvensizlik ortamına müdahil olacak yabancı savaşçılar, kimlik açısından yabancı bir olgu olarak bozulan istikrara olumsuz yönde katkıda bulunan bir faildir ve bu nedenle yapıyı daha da bozarak ontolojik güvensizliğin artmasına sebebiyet vermektedirler.

Ontolojik güvenlik açısından devletlerin yabancı savaşçıyı kabul etmesi pek çok farklı kimlikteki insanın bir araya gelmesini sağlayacaktır. Bu çerçevede en yakın gelişmeler Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrası çok yakınımızda yaşanmaktadır. Öncelikle Ukrayna hükümeti yabancı savaşçılara kucak açtığını resmî olarak ilan etmiştir. Buna ilave olarak Rusya'nın işgaline karşı savunma amaçlı kurulan uluslararası lejyona başvurmak için "<https://fightforua.org/>" adlı resmî bir web sitesi açmıştır. Bazı ülkeler bu çağrıya olumlu cevap vermişlerdir. Örneğin, Danimarka Başbakanı Mette Frederiksen 27

Şubat 2022'de vatandaşlarının gönüllü olmalarına izin veren ilk kişi olmuştur (TI, 2022). Çağrılar neticesinde Ukrayna'ya yoğun bir yabancı savaşçı akını olmuştur. Ukrayna makamları 52 ülkeden yaklaşık 20.000 kişinin yabancı lejyona katılmak için başvurduğunu açıklamıştır. Ayrıca iki üst düzey yetkili, Eski Gürcistan Savunma Bakanı Irakli Okruashvili ve Letonya parlamenter Juris Jurašs, Ukrayna'daki savaşa bizzat katılmak için seyahat etmeyi seçmiştir (AJ, 2022).

Antonia Hichens, yabancı savaşçıların yalnızca ABD ve İngiltere'den değil, Hindistan, Avustralya, Japonya, Finlandiya, Brezilya, Kanada, İsrail, Güney Kore ve diğer ülkelerden geldiğini belirtmektedir. Ayrıca kendi seyahatlerini finanse eden yabancı savaşçılar, bu konuda sık sık kendi ülkelerinin düzenlemelerine de karşı çıkmaktadırlar. Hitchens, temas kurduğu adamlardan birisinin Amerikan hükümet karşıtı milis grubu Boogaloo Boys'un bir üyesi olan Mike Dunn olduğunu ifade etmektedir. Başka bir kişinin ise, Jake adında Indianapolis'ten gelen eski bir ABD piyade askeri olduğunu, Meksika'da tatildayken yabancı lejyona katılmaya karar verdiğini ve Reddit başlığında ona uçak bileti almayı teklif eden bir sponsor bulunduğunu belirtmektedir. Hitchens, ilave olarak Tayvanlı bir gönüllü ile bir Fransız'ın askerî malzemelerini Varşova'daki Ukrayna Büyükelçiliği girişine bırakarak başvuruda bulunmak üzere içeri girdiklerini gördüğünü açıklamıştır (AH, 2022).

Örneklerden de görüleceği üzere pek çok farklı kimlikte insanın bir araya gelmesi devletlerin ve yaşayanların hayatlarındaki istikrarı bozacak, rutinlerini değiştirecek ve istikrarsızlık yaratacaktır. Bütün bunların sonucunda da ontolojik güvensizlik kaçınılmaz olacaktır.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yabancı savaşçı kavramının tarihin farklı dönemlerinde farklı anlamlarda kullanılması terim üzerinde mutabakat sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Sosyal bilimlerin kavram bağımlı doğası ise öznelere gözünde aynı olgunun canlandırılabilmesi açısından en azından bir takım hususların belirgin hale getirilmesini gerektirmektedir.

Literatür incelendiğinde yabancı savaşçıların öncelikle gönüllülük esasına göre hareket ettiği görülmektedir. Yabancı savaşçıları çatışmaya iten motivasyon kaynakları etnolojik ya da ideolojik olabilir. Her ne kadar para konusunda farklı örnekler mevcut olsa da paralı asker/savaşçı kavramı yabancı savaşçı kavramı ile tam olarak örtüşmemektedir. Dolayısıyla yabancı savaşçı için maddiyat güdüsünün daha arka planda yattığı değerlendirilmektedir.

Yabancı savaşçı için yapılan tipolojiler genellikle iki kısım üzerinde yoğunlaşmıştır, yabancı savaşçının çatışma sonrası durumu ve yabancı savaşçıyı çatışmaya iten güdüler. Hangisinin daha kapsamlı ya da anlamlı olduğu bağlamında kesin bir şey söylemek mümkün görünmemekle birlikte güdü konusunun daha spesifik bir bakış açısı sağladığı değerlendirilmektedir.

Bedensel güvenlikten ziyade kimlik ve benlik güvenliğinin daha önemli olduğunu savunan ontolojik güvenlik anlayışı bireyler gibi devletler konusunda da bazı yordamlar yapılmasına imkân tanıyabilir. Öncelikle kimlik ve benlik güvenliği için istikrar ve rutinler olmazsa olmazlardır. Bu nedenle devletler

kendi dışlarında meydana gelen tehditlere karşı kimlik ve benlik güvenliği ile bir denge kurarak mücadeleye çalışır. Bunun için istikrar ön şarttır.

Yabancı savaşçı gerek gittiği ülkede gerekse çatışma sonrası döndüğü kendi ülkesinde güvenlik için bir tehdit arz etmektedir. Çünkü yabancı savaşçı farklı kimliği ile istikrara karşı bir başkaldırıyı doğasında barındırmaktadır. İlk bakışta özgürlük, kurtuluş, güçlünün zayıf karşısındaki tahakkümüne bir isyan gibi ulvi amaçlara hizmet ediyormuş gibi düşünülse de aslında istikrar ve rutinelere karşı oluşturduğu meydan okuma ile devletler açısından ontolojik bir güvensizlik yaratmaktadır. Bu minvalde yabancı savaşçı benlik ve kimlik bağlamında kabul eden ve gönderen devlete sorun teşkil etmektedir.

Yabancı savaşçılar Yalçınkaya (2017)'nin ifadesiyle vücudun bir organındaki kanserin diğer organlara bulaşması şeklinde ifade edilebilecek bir metastaz etkisine sahiptir. Dolayısıyla gittikleri yerlerdeki düzen ve alışılmışlıkları bozacakları aşikârdır.

Çalışmada kullanılan veri setinin 1818-2016 yıllarına ait olması araştırmanın ilk sınırlılığıdır. Bunun yanı sıra vaka çalışması olarak sadece son dönemdeki Rusya-Ukrayna krizine odaklanılması diğer bir sınırlılık olarak göze çarpmaktadır.

Çalışmada yapılan yordamaların gelecekte yapılacak ve farklı bölgeleri içerecek alan araştırmaları ve fenomenolojik bulgular ile desteklenmesinin, yabancı savaşçıların meydana getirdiği ontolojik güvensizlik konusunda oluşturulacak akademik literatür için ilave katkılar sağlayacağı kıymetlendirilmektedir. Ezcümle, devletlerin özellikle kritik karar verici seviyesinde söz konusu yabancı savaşçı kavramına bakış açılarını tekrar gözden geçirmelerinin uygun olacağı

KAYNAKLAR

- AH, (2022). *Among Ukrain Foreign Fighters*. <https://pulitzercenter.org/stories/among-ukraines-foreign-fighters>
- AJ, (2022). *Ukraine's foreign legion joins the battle against Russia* <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/14/russia-ukraine-war-international-legion-foreign-fighters>
- Altheide, D. L. (2010). *Fear, terrorism, and popular culture. Reframing 9/11: Film, Popular Culture and the "War on Terror"* (Ed) Birkenstein, J., Froula, A. & Randell, K. (ss.11-22) Bloomsbury Publishing.
- Azarkan, E. (2011). 11 Eylül Terör Saldırıları Sonrası Dönemde Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Terörizm Konusundaki Tutumu. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(16-17-18-19), 45-68.
- Bakke K.M. (2013). Copying and learning from outsiders? Assessing diffusion from transnational insurgents in the Chechen Wars. (Ed.) In: Checkel J *Transnational Dynamics of Civil War* içinde (ss. 31-61). Cambridge: Cambridge University Press,.
- Bakker, E. and Singleton, M. (2016). Foreign fighters in the Syria and Iraq conflict: Statistics and characteristics of a rapidly growing phenomenon. *Foreign fighters under international law and beyond* (pp. 9-25). The Hague: TMC Asser Press.
- Bal, H. (2014). *Sosyolojide Yöntem ve Araştırma Teknikleri*. (1. Baskı, Ed.). Ankara: Sentez Yayıncılık.

- Birdiřli, F. (2011). Ulusal güvenlik kavramının tarihsel ve dūřünel temelleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(31), 149-169.
- BM, (2014). *UN Security Council Resolution 2178 of 24 September 2014*, Preamble. https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2178.pdf.
- Borum, R. and Fein, R. (2017). The psychology of foreign fighters. *Studies in Conflict & Terrorism*, 40(3), 248-266. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2016.1188535>
- Braithwaite A. and Chu, T.S. (2018). Civil conflicts abroad, foreign fighters, and terrorism at home. *Journal of Conflict Resolution*, 62(8): 1636–1660. DOI: 10.1177/0022002717707304.
- Buzan, B. (2007). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era (2nd Edition)*. Colchester: ECPR Press.
- Carter, J.A., Maher, S. and Neumann, P. R. (2014). “#Greenbirds: Measuring Importance and Influence in Syrian Foreign Fighter Networks”. ICSR Report. <http://icsr.info/wp-content/uploads/2014/04/ICSRReport-Greenbirds-Measuring-Importance-and-Influence-in-Syrian-Foreign-Fighter-Networks.pdf>
- Chu, T. S. and Braithwaite, A. (2017). The impact of foreign fighters on civil conflict outcomes. *Research & Politics*, 4(3), 2053168017722059.
- Clifford, B. (2018). Georgian foreign fighter deaths in Syria and Iraq: what can they tell us about foreign fighter mobilization and recruitment? *Caucasus Survey* 6(1): 62–80. DOI: 10.1080/23761199.2017.1399701.
- Cragin, K. (2017). The November 2015 Paris attacks: the impact of foreign fighter returnees. *Orbis* 61(2): 212–226. DOI: 10.1016/j.orbis.2017.02.005.
- De Guttry, A., Capone, F. and Paulussen, C. (Eds.). (2016). *Foreign fighters under international law and beyond*. The Hague: TMC Asser Press.
- De Roy van Zuijdewijn, J. (2014). The foreign fighters’ threat: What history can (not) tell us. *Perspectives on Terrorism*, 8(5), 59-73.
- Dedeoğlu, B. (2003). *Terörizm Üzerine Karşılaştırmalar: Bermuda Şeytan Üçgeni*, (Ed.) Beril Dedeoğlu Dünden Bugüne Avrupa Birliđi. İstanbul: Boyut Kitapları.
- Ejdus, F. (2020). *Crisis and ontological insecurity: Serbia’s anxiety over Kosovo’s secession*. London: Palgrave.
- Ertem, H.S. ve Düzgün, A.N. (2021). Uluslararası İlişkiler Disiplininde Ontolojik Güvenlik Teorisi: Kavram ve Literatür Odaklı Bir İnceleme. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17(37), 39-83. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrj.905751>
- Giddens, A. (1979). *Central Problems in Social Theory: Action, Structure and Contradiction in Social Analysis*. England: Palgrave Macmillan.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity*. Cambridge: Polity Press
- Hancock, R.D. and Algozzine, B. (2006). *Doing case study research*. New York: Teachers College Press.
- Hegghammer, T. (2011). The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalisation of Jihad. *International Security*, 35(3): pp. 53-94. Available from: http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/ISEC_a_00023.
- Hegghammer, T. (2013). Should I stay or should i go? Explaining variation in Western Jihadists’ choice between domestic and foreign fighting, *American Political Science Review*, 107(1): 1–15.
- Herz, J. (1950). Idealist internationalism and the security dilemma. *World Politics*, 2(2), 157- 180.
- Horgan, J., Bloom, M., Daymon, C., Kaczkowski, W. and Tiflati, H. (2017). A New Age of Terror? Older Fighters in the Caliphate, *CTC Sentinel*, 10(5).

- Jackson, R. (2007). Language, Policy and the Construction of a Torture Culture in the War on Terrorism, *Review of International Studies*, 33(3), 353-371.
- King, W.R. and He, J. (2005). Understanding the role and methods of meta-analysis in IS research. *Communications of the Association for Information Systems*, 16, 665-686.
- Kraehenmann, S. (2014). *Foreign fighters under international law*. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights (Geneva Academy).
- Kula, S. ve Çakar, B. (2015). Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki, *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(12), 191-210.
- Kurtdaş, M.Ç. (2018). Küresel Terör Çağında Ulus Devletin Artan Önemi. *TESAM Akademi*, 5(2), 151-181.
- Laing, R.D. (1960). *The Divided Self: An Existential Study in Sanity and Madness*. London: Penguin UK.
- Leduc, R. (2021). The ontological threat of foreign fighters. *European Journal of International Relations*, 27(1), 127-149.
- Lindekilde L., Bertelsen, P. and Stohl, M. (2016). Who goes, why, and with what effects: the problem of foreign fighters from Europe. *Small Wars & Insurgencies*, 27(5): 858–877. DOI: 10.1080/09592318.2016.1208285.
- Lipin, M. (2022). Foreigners Fighting for Ukraine Elicit Scorn, Ambivalence, Support From Governments. <https://www.voanews.com/a/foreigners-fighting-for-ukraine-elicite-scorn-ambivalence-support-from-governments-/6496319.html>
- Mackinlay, J. (2002). Globalization and Insurgency. Adelphi Paper No. 352. *International Institute for Strategic Studies*, London.
- Malet, D. (2013). *Foreign Fighters: Transnational Identity in Civil Conflicts*. New York: Oxford University Press.
- Malet, D. (2022). <https://img1.wsimg.com/blobby/go/fb53c298-f0e8-4c5b-87b6-c0c255eb114b/downloads/Foreign%20Fighter%20Typology%202016.pdf?ver=1637163842023>
- Malet, D. and Anderson, M.J. (2017). *Transnational Actors in War and Peace : Militants, Activists, and Corporations in World Politics*. Washington, DC : Georgetown University Press. Merriam,
- Maslow, A.H. (1943). A Theory of Human Motivation, *Psychological Review*, 50(4), 370-396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Mitzen, J. (2006). Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma”, *European Journal of International Relations*, 12(3), 341-370. <https://doi.org/10.1177/1354066106067346>
- MSE (2016). 12 Mayıs 2022’de http://merkezstrateji.com/assets/media/160323-rp-13-yabanci-savascilar-s2_2.pdf adresinden alınmıştır.
- Mutua, M. (2002). Terrorism and Human Rights: Power, Culture, and Subordination, *Buffalo Human Rights Law Review*, 8, 1-14.
- Paulussen, C. and Entenmann, E. (2014). Addressing Europe’s foreign fighter issue: legal avenues at the international and national level. *Security and Human Rights*, 25(1): 86–118. DOI: 10.1163/18750230-02501010.
- Petit, N. (2021). Physical and ontological threats to state security: Why returning foreign terrorist fighters elicit certain policy responses from the EU and home governments (Doctoral dissertation, The Ohio State University).

- RAN Centre of Excellence. (2017). Responses to Returning Foreign Terrorist Fighters and Their Families. RAN Centre of Excellence. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/ran_br_a4_m10_en.pdf
- Rapoport, D.C. (2013). *The four waves of modern terrorism, An International History of Terrorism* (Edt. Hanhimäki, Jussi M., Blumenau, B.). p.63-82, Oxfordshire: Routledge.
- Reed, A. G., Pohl, J. and Jegerings, M. (2017). *The four dimensions of the Foreign Fighter threat: making sense of an evolving phenomenon*. International Centre for Counter-Terrorism Policy Brief, 8(1).
- Rich, B. and Conduit, D. (2015). The impact of Jihadist foreign fighters on indigenous secularnationalist causes: contrasting Chechnya and Syria. *Studies in Conflict & Terrorism*, 38(2): 113–131. DOI: 10.1080/1057610X.2014.979605.
- Rumelili, B. ve Adısönmez, U.C. (2020). Uluslararası İlişkilerde Kimlik Güvenlik İlişkisine Dair Yeni bir Paradigma: Ontolojik Güvenlik Teorisi, *Uluslararası İlişkiler*, 1-17.
- Salehyan, I. (2009). *Rebels without borders: transnational insurgencies in world politics*. Ithaca: Cornell University Press.
- Sexton, M. (2017). What's in a Name? Proposing New Typologies for Foreign Fighters. *The RUSI Journal*, 162(5), 34-43. <https://doi.org/10.1080/03071847.2017.1407573>
- Steele, J. B. (2008). *Ontological security in International Relations: self-identity and the IR state*, New York: Routledge.
- Şahin, G. ve Aydın, A. (2021). Suriye'deki Rus Vatandaşı Yabancı Terörist Savaşçıların Rusya'nın İç Güvenliğine Etkileri. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 23(2), 158-177.
- TDK (2022). <https://sozluk.gov.tr/>
- TI, (2022). *Meet the Foreign Volunteers Risking Their Lives to Defend Ukraine—and Europe* <https://time.com/6155670/foreign-fighters-ukraine-europe/>
- Venhaus, J.M.M. (2010). *Why youth join al-Qaeda*, United States Institute of Peace Journal, <https://www.usip.org/sites/default/files/resources/SR236Venhaus.pdf>
- Wolfers, A. (1952). “National Security as an Ambiguous Symbol”, *Political Science Quarterly*, 67(4), 481-502. <https://doi.org/10.2307/2145138>
- Yalçınkaya, H. (2017). IŞİD'in Yabancı Savaşçıları ve Yarattığı Tehdit: Türkiye'nin Tecrübesi (2014-2016). *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 14(53), 23-43. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.513066>
- Zarakol, A. (2010). Ontological (in) security and state denial of historical crimes: Turkey and Japan. *International Relations*, 24(1), 3-23. <https://doi.org/10.1177/0047117809359040>